

ПРОФЕСІЙНЕ НАВЧАННЯ У ДОРΟΣЛОМУ ВІЦІ

Мишко Н. М.,

викладач кафедри психології Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка, Україна

Шевчук В.В.,

викладач кафедри психології Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка, Україна

У роботі висвітлено особливості навчання у вузі студентів дорослого віку. Проведено дослідження особливостей становлення професійної готовності у дорослих студентів. Існуючі педагогічні методи і технології не задовольняють потребу дорослого студента у саморозкритті та саморозвитку.

Ключові слова: дорослий вік, дорослий студент, новітні педагогічні технології.

Key words: adult age, adult student, newest pedagogical technologies.

Найважливішою умовою для сучасної трудової діяльності будь-якого фахівця є постійне оновлення знань, підвищення професійного рівня. Кожна людина рано, чи пізно робить перехід до внутрішньо вмотивованого процесу самореалізації, усвідомлює і реалізовує свій потенціал. А отже, такий студент відчуває чіткий внутрішній спротив щодо рутинно-повторувального процесу навчання. Аналіз сучасної психолого-педагогічної літератури, присвячений цій проблемі вказує на необхідність вдосконалення форм навчання дорослих, у бік розширення самоосвіти і самовдосконалення.

Аналізуючи процес професійного становлення дорослих людей на прикладі майбутніх психологів, які отримують другу вищу освіту, нами було проведено ряд дослідницьких заходів. Науково-дослідна робота проводилася на базі Полтавського національного пе-

дагогічного університету імені В.Г. Короленка. Дослідженням було охоплено 60 майбутніх психологів, які отримують другу вищу освіту за дворічною (заочною) програмою навчання.

Першим нами був застосований опитувальник Л.Н. Кабардової, в основу якого було покладено принцип оцінки особою: своїх можливостей у реалізації умінь; свого реального, сформованого на основі особистого досвіду емоційного ставлення, що виникає при виконанні описаних в опитувальнику видів діяльності; своєї професійні уподобання у майбутній професійній діяльності.

За результатами проведеного дослідження, можна зазначити наступне. Низькі значення до 2 курсу дійшли свого мінімуму по усім складовим готовності до типу професій «Людина-людина», до якого, власне, належить професія психолога. Найбільше упро-

довж навчання зріс показник оцінки своїх можливостей у реалізації умінь, які включені до типу професій «Людина-людина». Це свідчить про те, що протягом навчання майбутні психологи оволодівають в достатній мірі професійними інструментами для роботи. На противагу цьому, до 2 курсу знижуються показники оцінки досліджуваних свого емоційного ставлення як позитивного до даної професійної діяльності (з 70% до 43%) та оцінки свого бажання займатися у майбутньому даною діяльністю (з 53% до 50%). Це може свідчити про певне розчарування у змісті майбутньої професійної діяльності, розвіюванні попередніх міфів про дану професію тощо.

Виникнення стану готовності до діяльності починається з постановки мети на основі потреб і мотивів або усвідомлення людиною поставленої перед нею завдання. Далі йде розробка плану, установок, моделей, схем майбутніх дій. Потім людина приступає до втілення сформованої готовності в предметних діях, застосовує певні засоби і способи діяльності, порівнює хід виконуваної роботи та її проміжні результати з наміченою метою, вносить корективи. Таким чином, результати отримані в ході дослідження говорять про певну невідповідність очікувань майбутніх психологів, які здобувають другу вищу освіту з контентом самої навчальної діяльності. Це, знову ж таки, можна пов'язати зі скороченням терміном навчання, за який досить складно повністю реалізувати себе як суб'єкта навчальної діяльності.

Далі ми розглядали більш широко мотиваційно-ціннісний аспект професійної сформованості даних студентів. Досягнення поставленої мети реалізувалася через застосування ряду методик, зокрема: тесту А. Маслоу на дослідження провідної мотивації; двохфакторного мотиваційного профілю Ф. Герцберга; тесту смисложиттєвих орієнтацій Д.А. Леонтьєва; ціннісного опитувальника Ш. Шварца. Використовувалися методи статистичної обробки даних, представлені в комп'ютерному пакеті статистичних програм IBM SPSS Statistics 20.0.

Дослідження структури чинників мотиваційно-ціннісної сфери майбутніх психологів, які отримують другу вищу освіту, дало нам можливість виділити три фактори. Перший фактор «Спрямованість на допомогу собі» (19,4% сумарної дисперсії, факторна вага становить 3,94), факторне навантаження якого складають змінні: потреба в почутті власної гідності, особисті досягнення, локус контролю-Я, гедонізм. Даний фактор демонструє у респондентів спрямованість отримувати знання для поліпшення свого життя, підвищення самооцінки і відчуття сили міняти своє життя у відповідності зі своїми цілями і мріями. Другий фактор «Спрямованість на допомогу іншим» (12,7%; 2,92), факторне навантаження якого складають змінні: потреба у самореалізації, зміст роботи, локус контролю-життя, стимуляція, професійні уподобання у сфері діяльності «Людина-людина». Його сенс полягає в спрямованості майбутніх пси-

хологів отримувати знання для поліпшення життя, перш за все, інших людей, виконання своєї професійної діяльності, заснованої на прагненні до розкриття своїх можливостей і прихованих потенцій особистості, а також зацікавленість у змістовній складовою майбутньої професії. Третій фактор «Невизначена або ситуативна спрямованість» (11,3%; 2,76), факторне навантаження якого складають змінні: потреба в безпеці і надійності, фінансовий мотив, процес життя, традиції. Ця спрямованість майбутніх психологів, які отримують другу вищу освіту, полягає в потребі у відчутті впевненості в своєму майбутньому, поліпшенні фінансового становища, що сприятиме поліпшенню сприйняття свого поточної життя.

Отже, ми можемо говорити про неформованість у цілому мотиваційно-ціннісної сфери дорослих студентів майбутніх психологів, які отримують другу вищу освіту, що ґрунтується на виявленні переважно середнього і низького рівня розвитку компонентів мотиваційно-ціннісної сфери, а також переважанні егоїстичної спрямованості освоєння нового професійного профілю [3].

Таким чином, аналіз вітчизняного та зарубіжного досвіду дає підставу стверджувати, що в основу навчання дорослого повинен бути покладений діяльнісний підхід, який на відміну від традиційного, знанневого, знаходить своє вираження у застосуванні різного роду інтерактивних методів навчання. Це дозволить вирішувати питання мо-

тивації і самомотивації студента, забезпечення стимулювання його особистісного зростання і, одночасно, оволодіння новими знаннями і способами реорганізації наявного досвіду.

Роблячи аналіз методологічних освітніх технологій, що би відповідали описаним освітнім концепціям, можна виокремити наступні. Лекційно-семінарські технології, які є традиційними у застосуванні, але повинні розширятися у напрямку міжпредметного і комплексного змісту. Серед активних форм навчання дорослих слід відзначити тренінги, що спрямовані на підвищення загальної, когнітивної та професійної компетентності кожного члена тренінгової групи, у тому числі на розвиток навичок самопізнання, саморегуляції, спілкування, міжособистісної і міжгрупової взаємодії, професійних умінь, тощо. Наступною формою є ділова гра, що імітує різні аспекти людської активності та соціальної взаємодії, перевага якої полягає у тому, що вона дає можливість продемонструвати учасникам, до яких кінцевих результатів призведуть ті, чи інші їх рішення і дії [1]. Цікавим до застосування може бути також вивчення кейсів-ситуацій на основі опису реальних чи вигаданих ситуацій. Мета цього методу – навчити студентів аналізувати інформацію, структурувати її, виявляти ключові проблеми, генерувати альтернативні шляхи вирішення, оцінювати їх, вибирати оптимальні та розробляти програми дій.

Отже, система освіти дорослих, будучи однією з перспективних галузей

застосування психолого-педагогічного знання, в сучасних умовах переживає кризу, породжену нерозробленістю цілісного, системного уявлення про дорослого як суб'єкта освіти. На противагу цьому, досить сильною на сучасному етапі розвитку освітнього простору є традиція «дитячого» підходу до реалізації освітнього процесу. Освітній процес, організований для дорослої аудиторії має робити спробу компенсувати проблеми попередньої підготовки, розвивати самостійність, аналітичні здібності, рефлексивність, ініціативність та творчий потенціал особистості. Освіта дорослих людей

XXI ст., слідом за розвитком гуманістичних ідей, має бути значно більш людиноцентричною.

Література:

1. Власова О.І. Педагогічна психологія: Навч. посібник – К.: Либідь, 2005. – 400 с.
2. Климов Е.А. Психология профессионального самоопределения / Е.А. Климов – Р.-на-Дону, 1996. – 512 с.
3. Мишко Н.М. Дослідження психологічної готовності до професійної діяльності майбутніх психологів, які здобувають другу вищу освіту / Н.М. Мишко // Наука і освіта: Науково-практичний журнал Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського. – Одеса, 2016. – №2-3. – С.149-155.